

Доц.др Велемир Зекић
Интернационални Универзитет,
Брчко, Босна и Херцеговина

Доц.др Цвијетин Живановић
Универзитет „Victoria International University“
Мостар, Босна и Херцеговина

Stručan rad
UDK:050(045:314/316>061.1)497.7
<https://doi.org/10.59417/nir.2023.22.65>

ОБАВЕШТАЈНЕ И БЕЗБЕДНОСНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ РЕПУБЛИКЕ МАКЕДОНИЈЕ

Апстракт: Паралелно са процесом међународног признања Македоније, која се 17. септембра 1991. године дефинитивно издвојила из састава СФРЈ, успостављао се и обавештајно-безбедносни систем те земље. Под утицајем процеса транзиције политичког система и државног апарата, тај систем се у протеклих четврт века трансформисао, тако да га у овом тренутку чине: Обавештајна агенција, Војна служба за безбедност и обавештајни рад при Министарству одбране и Управа за безбедност и контраобавештајни рад при Министарству унутрашњих послова. У ширем смислу, у поменути систем сачињавају и полицијске снаге Републике Македоније. Исто важи и за специјалне (атитерористичке) јединице, и то специјалне јединице Армије Републике Македоније, и атитерористичке јединице у саставу Министарства унутрашњих послова.

Кључне речи: Република Македонија, обавештајне институције, службе безбедности, полиција, специјалне јединице

Увод

Македонија је једина република која се од бивше Југославије одвојила без рата. Паралелно са процесом међународног признања Македоније, која се 17. септембра 1991. године дефинитивно издвојила из састава СФРЈ, успостављао се и **безбедносно-обавештајни систем** те земље. Основу тог система су чиниле службе државне и јавне безбедности Министарства унутрашњих послова (Министарство за внатрешни работи - МВР) које су, нарочито у периоду од проглашења независности до пријема у организацију Уједињених нација априла 1993. године, поред осталог, спроводиле и обавештајну делатност према ЈНА и суседним земљама. Формирање новог безбедносно-обавештајног система окончано је 1995. године, доношењем новог Закона о унутрашњим пословима и посебног Закона о Агенцији за обавештајни рад.

Македонским обавештајно-безбедносним системом руководе председник Републике и Савет за безбедност, који се бави питањима од значаја за одбрану и безбедност Републике и на основу тога даје одговарајуће предлоге Скупштини и Влади. Савет има искључиво саветодавну функцију, док је доношење одлука у области безбедности начелно у надлежности Скупштине. Савет за безбедност сачињавају председници Владе и Собрања, министри одбране, унутрашњих и спољних послова, као и три члана које именује председник Републике. Постоје и одговарајући механизми парламентарног надзора над

обавештајно-безбедносним установама, попут *Комисије за надзор рада* Агенције за обавештајни рад и Управа за безбедност и контраобавештајни рад (УБК).¹

У институције које чине актуелни обавештајно-безбедносни систем Републике Македоније у ужем смислу спадају: *Обавештајна агенција* (Агенција за разузнавање), *Војна служба за безбедност и обавештајни рад* при Министарству одбране (Воената служба за безбедност и разузнавање) и *Управа за безбедност и контраобавештајни рад* (Управата за безбедност и контраразузнавање при Министарству унутрашњих послова. У ширем смислу, у поменути систем сачињавају и *полицијске снаге* Републике Македоније. Исто важи и за *специјалне (атитерористичке) јединице*, и то специјалне јединице АРМ, и атитерористичке јединице у саставу полиције.²

Агенција за обавештајни рад

Агенција за обавештајни рад је аутономна обавештајна служба, што значи да се у систему државне управе третира као посебан орган. Основана је у априлу 1995. године, након доношења већ поменутог Закона о обавештајној агенцији (*Закон о агенцијата на разузнавање*). Агенција је непосредно везана за председника Републике, без чијег одобрења ни Влада ни Министарство унутрашњих послова не могу да користе податке до којих та служба долази.

Агенцијом руководи директор, кога на период од четири године именује и разрешава председник Републике, док Влада има могућност да покрене питање његове одговорности. Директор је дужан да омогући надлежној скупштинској комисији увид у извештаје и податке из домена њене надлежности, с тим што је законом одређено који извештаји и подаци разматрани на седници Комисије, представљају државну тајну.

У седишту Агенције у Скопљу успостављене су следеће организационе целине: Дирекција за оперативни рад; Дирекција за контраобавештајну заштиту; Дирекција за аналитичке послове; Дирекција за електронско извиђање; и Дирекција за системска питања.

¹ Детаљније видети: Бакрески Оливер, *Координација на безбедносниот сектор: Искуства и практики*, Филозофски факултет, Скопје, 2006, стр. 225-245.

² Детаљније видети: Трифонов Тодор, *Специјални служби на држави от Европа, Азия и Африка*, ФНМС, Софија 2007, стр. 35-46.

Обавештајна агенција је надлежна за офанзивно прикупљање података и информација од значаја за безбедност и одбрану Републике, као и за политичке, економске и друге интересе државе. У том смислу врши истраживања и израђује анализе и процене у области делокруга свога рада, а дужна је да обавештава председника Републике, председника Владе и друге државне органе о проблемима који су значајни за њихов рад. Са другим државним органима, Агенција сарађује у пословима који су од заједничког интереса, при чему су дужни да међусобно размењују податке, извештаје и информације и да координирају акције које су у надлежности Агенције.

Најзад, Скупштина (Собрание) врши надзор над делатношћу Агенције преко посебне Комисије, која је обавезна да најмање једном годишње подноси Скупштини извештај о свом раду. Закључке који су садржани у извештају Комисије, Скупштина доставља председнику Републике и председнику Владе.

Војна служба за безбедност и обавештајни рад

У оквиру усаглашавања организације Армије Републике Македоније (АРМ) са НАТО стандардима, у саставу реорганизованог Министарства одбране успостављена је Војна служба за безбедност и обавештајни рад (Военота служба за безбедност и разузнавање), која се тежишно бави контраобавештајном и безбедносном заштитом јединица и установа АРМ и прикупљањем обавештајних података о армијама суседних земаља и безбедносној ситуацији у региону, а за потребе Министарства одбране и Генералштаба АРМ.³ *Руководилац Службе* је надређен *Обавештајно-безбедносној служби Генералштаба АРМ - Г2* и *Батаљону војне полиције*.

У саставу Војне службе за безбедност и обавештајни рад су Одељење за обавештајно-оперативни рад, Одељење за контраобавештајни рад, Одељење за безбедност, Одељење за оперативно-техничку подршку, Одељење за планирање, Одељење за сарадњу са НАТО, Одељење за HUMINT, Одељење за аналитику, Одељење за контролу поверљивих докумената, Одељење централне евиденције и картотеке и Одељење за опште послове.

³ Војну компоненту обавештајно-безбедносног система Македоније до 2009. године представљао је Сектор за координацију обавештајног и контраобавештајног рада и контролу поверљивих докумената. Та служба је до 2003. године имала назив Обавештајно-безбедносна управа Генералштаба АРМ и обједињавала је рад војнообавештајних (Обавештајно одељење) и ресорних контраобавештајних органа (Безбедносно одељење).

У спровођењу својих законских надлежности, *Војна служба за безбедност и обавештајни рад* врши следеће послове и задатке: остварује сарадњу и размену информација са војним обавештајним и контраобавештајним службама партнерских земаља; реализује координацију са обавештајним системима НАТО; пружа обавештајну подршку контингентима АРМ ангажованим у мировним мисијама; учествује у раду на Здруженог обавештајног комитета и Центра за кризни менаџмент; даје оцене, закључке и предлоге у вези безбедносних проблема из сфере одбране; спроводи мере за процењивање, откривање, идентификовање и пресецање обавештајног, субверзивног и терористичког деловања према оружаним снагама и систему одбране Републике Македоније, и у оквиру својих надлежности учествује у откривању и сузбијању организираног криминала.

У току су организационе промене у Војној служби за безбедност и обавештајни рад, чији је циљ да се ова служба даље реформише у циљу потпунијег усклађивања са обавештајном доктрином НАТО, ефикаснијег одговора на нове безбедносне ризике (неконвенционалне и асиметричне претње) и остваривања тешње сарадње са службама пријатељских држава.

Управа за безбедност и контраобавештајни рад

Од свог оснивања до данас, Управа за безбедност и контраобавештајни рад (УБК) била је ресорска безбедносно-обавештајна служба у саставу *Министарства унутрашњих послова*. Међутим, у оквиру предстојеће реформе МУП-а Републике Македоније, планирано је да се Управа за безбедност и контраобавештајни рад трансформише у *аутономну службу*, која ће за свој рад бити непосредно одговорна Влади Републике Македоније.

УБК извршава задатке који се односе на заштиту од шпијунаже, тероризма и других активности извршених насилним средствима, којима се угрожавају или подривају уставом утврђене демократске институције. Та служба је надлежна и за сузбијање тежих облика организованог криминалитета. На челу УБК је **директор** кога, на предлог министра унутрашњих послова, именује и разрешава Влада. Директор, чији мандат траје четири године, самосталан је у извршавању задатака из надлежности Управе, а за свој рад одговара министру и Влади.

Према поменутом закону, припадници Управе за безбедност и контраобавештајни рад имају право да у склопу извршења задатака из своје надлежности прикупљају податке,

извештаје и информације, а грађани, државни органи и друга правна лица су дужни да им омогуће несметано вршење послова и задатака. УБК обједињава функције територијалне контраобавештајне службе, службе обезбеђења личности и објеката и службе за заштиту уставног поретка, с примарном оријентацијом на сузбијање албанског сепаратизма и унутрашњег екстремизма.

У организационом смислу, УБК сачињавају централа у седишту Министарства унутрашњих послова, центри, одељења, одсеци и детаשמани. Наиме, *регионална одељења* УБК делују у Скопљу, Куманову, Штипу, Прилепу, Струмици, Битољу и Велесу. Ова одељења имају одсеке, односно детаשמане у седиштима општина. С друге стране, Централу УБК у Скопљу чини руководство службе и *седам оперативно инструкторских одељења* (руководећи и управни органи), који се линијски и територијално деле на секторе и одсеке, односно детаשמане.

Прво одељење (координација и подршка) задужено је остваривање потребног нивоа сарадње и координације организационих јединица УБК на националном нивоу, као и за сарадњу са одговарајућим службама старних земаља. *Друго одељење* је надлежно за откривање и онемогућавање деловања страних обавештајних служби на територији Републике Македоније, а те послове реализује преко сектора и одсека за супротстављање обавештајним службама Бугарске, Албаније, Србије, Црне Горе, Косова и Грчке, те осталих западних и источних земаља.⁴

Треће одељење штити уставни поредак Републике Македоније преко територијалних одељења и њихових одсека, с акцентом на албански и српски национализам, политички екстремизам и тероризам. *Четврто одељење* је задужено за супротстављање међународном тероризму и за послове деминирања.

Пето одељење (супротстављање тешким облицима организованог криминала), приоритетно је усмерено на откривање и пресецање кривичних дела из области финансијског криминала и корупције, као и на сузбијање међународне пролиферације оружја и прекограничног кријумчарења наркотика. *Шесто одељење* је централа стратешке и оперативне аналитике УБК, док је *Седмо одељење* (оперативна техника) надлежно за примену специјалних истражних метода.

УБК има и регионална одељења у Скопљу, Куманову, Штипу, Прилепу, Струмици, Битољу и Велесу. Ова одељења имају одсеке, односно детаשמане у седиштима општина.

⁴ Милошевић Милан, *Систем државне безбедности*, Полицијска академија, Београд, 2001, стр. 334-337.

Територијално одељење за Скопље, на пример, има четири одсека (у општинама Чаир, Кисела вода, Карпош и Гази Баба).⁵

Полиција Републике Македоније

Заштита личне и имовинске сигурности, спречавање криминала, откривање починилаца кривичних дела, обезбеђење државне границе, одржавање јавног реда и контрола саобраћаја, врше се у организационим јединицама *Бироа за јавну безбедност* (БЈБ), као органа у саставу Министарства унутрашњих послова. Наведено министарство је, у складу са одредбама Закона о полицији, задужено за спровођење смерница Владе у области јавне безбедности, полицијско школство, међународну сарадњу, надзор над законитошћу рада полиције и за комуникацију са другим државним институцијама.

На челу *Бироа за јавну безбедност* је директор, кога на предлог министра унутрашњих послова именује Влада, на период од четири године. Директор је самосталан у извршавању задатака из надлежности Бироа, а за свој рад одговара министру и влади.

Организациону структуру Бироа за јавну безбедност у седишту Министарства чине: *Сектор за јавни ред, Сектор за безбедност саобраћаја, Сектор за сузбијање криминалитета, Сектор граничне полиције, Сектор за аналитику и истраживање и Оперативни центар.*

Поред тих служби, које у односу на подручне организационе јединице Министарства имају координирајућу улогу, Бироу за јавну безбедност су потчињене и Централне полицијске службе, које су надлежне за непосредно поступање на целој територији Македоније: *Одељење за борбу против организованог криминала; Одељење за криминалистичку технику; Одељење за посебне јединице* (Јединица за брзе интервенције "Лавови" и АТЈ "Тигрови"), и *Одељење за информационе и телекомуникационе системе.*

Територијална организација македонске полиције обухвата осам Сектора унутрашњих послова (Битољ, Велес, Куманово, Охрид, Скопље, Струмица, Тетово и Штип) и 19 Одељења унутрашњих послова. У саставу тих подручних јединица су Полицијске станице опште надлежности и Полицијске станице саобраћајне полиције.

Гранична полиција има аутономан статус у оквиру Бироа за јавну безбедност Министарства унутрашњих послова. Сектор граничне полиције у седишту је преко четири Регионална центра, надређен подручним Станицама граничне полиције, чији су

⁵Ibidem.

припадници задужени за обезбеђење и контролу прелажења државне границе на 22 гранична прелаза за друмски и железнички саобраћај и на једном међународном аеродрому.

У циљу превазилажења проблема наглог повећања броја кривичних дела са елементима насиља у урбаним срединама, 2004. године су формиране мобилне јединице, које чине припадници посебних јединица, криминалистичке и локалне полиције. Те јединице делују у цивилу, по принципу тројки, у седам македонских градова.⁶

У оквиру реализације пројекта “Полиција у локалној заједници”, у национално мешовитим подручјима су формиран савети на нивоу општина, који имају одређене ингеренције у поступку избора локалних полицијских руководиоца.

Специјалне јединице Републике Македоније

У оквиру оружаних снага Републике Македоније постоје и специјалне антитерористичке јединице (“Шкорпиони“, “Леопарди“ и “Вукови“) “Шкорпиони“ су као елитна професионална јединица укључени у састав Прве пешадијске бригаде АРМ, која је формирана јуна 2002. године, док су “Леопарди“ јединица за брзе интервенције 2. пешадијске бригаде.

Наиме, још 1. марта 1994 године формирана је јединица за специјалне намене АРМ “Вукови“ (Волци) као њена прва потпуно професионална јединица. У почетку је то била мала јединица од око сто војника, подељена у три вода, задужена за неконвенционално ратовање. Један од важнијих тадашњих задатака “Вукова“ било је спречавање кријумчарења људи, наркотика и оружја преко македонске границе коју је у то време обезбеђивала АРМ. Током 1998 године, Јединица за специјалне намене “Вукови“ је прихватила НАТО стандарде, усвајајући формацију четног састава, са тимовима од по 12 специјалиста.

У то време, у саставу Армије Републике Македоније су постојале још две јединице специјалих намена. Реч је о *501. надобранско-диверзантском одреду “Соколови“* (“Соколи“) који је формиран 1992. године као резервна једница, а 1995. године трансформисан у активну јединицу и постепено професионализован, те

⁶ Посебну ефикасност је испољила Македонска полицијска јединица за борбу против уличног криминала (“Алфа“) Задатак те јединице је да преко својих тимова тајно делује у урбаним срединама и да моментално реагује на сваки пријављени проблем или кривично дело које њени припадници примете. Током интервенција тимови “Алфа“ носе јакне на којима пише Полиција ради идентификовања.

извиђачки батаљон "Рисови", такође професионална јединица у оквиру АРМ. Искуства из конфликта у Македонији 2001 године су показала да је организација и структура АРМ сувише гломазна и недовољно ефикасна за државу величине Републике Македоније, на основу чега се дошло до закључка да је нужно извршити преструктурирање, бројчано смањење и потпуну професионализацију македонске војске.

У том контексту, у периоду 2002. – 2003. године Јединица за специјалне намене "Вукови" функционисала је под називом *Команда специјалних јединица АРМ*. У децембру 2003. године, формиран је *Одред за специјалне намене*, у чији састав су ушли *Јединица за специјалне намене "Вукови"* и *батаљон "Ренџери"*, састављен од дела припадника извиђачког батаљона "Рисови", дела 501 падобранско-диверзанског одреда "Соколови", као и од припадника осталих јединица АРМ које су после селекције ушли у састав овог Одред. У новембру 2006. године Одред за специјалне намене је реорганизован у *Пук за специјалне операције* (Полк за специјални операцији) са око 700 припадника.

Пук за специјалне операције АРМ и јединице које су јој претходиле су од јуна 2003. године до јуна 2008. године са својим контингентима учествовале у међународној војној мисији "Слобода за Ирак", а припадници Пука су у оквиру контингента "Феникс" сада присутни у мировној мисији у Авганистану. Активности и мисија ове јединице у Ираку биле су везане за одржавање мира, спречавање конфликта, као и хуманитарне операције. Припадници "Вукова" су заједно са америчким специјалним јединицама учествовали у операцији "Заливски ударац", масовној операцији снага САД за неутралисање отпора присталица режима Садам Хусеина, те у борбеној мисији "Сунитски троугао" која је извођена северно од Багдада. У операцији "Слобода за Ирак", македонски тим за специјална дејства је је ухапсио три лица са листе од 55 најтраженијих сарадника Садама Хусеина. "Вукови" су током ангажовања у Ираку посебно били укључени у акције неутралисања претњи по коалиционе трупе коју је представљала све масовнија употреба импровизованих експлозивних направа. На успех ових мисија утицало је и то што су македонске јединице у међувремену обучаване од стране америчких, енглеских, грчких и турских специјалних снага.

У МУП-у Републике Македоније је 7. маја 1992. године, углавном од припадника дотадашње Полицијске станице за извршавање специјалних задатака, формирана *Јединица за специјалне задатке* (Јединица за специјални задаци), од 1999. године позната по називу "Тигрови". Поменута јединица је формирана по узору на Специјалну антитерористичку јединицу (САЈ) МУП-а Републике Србије. Задаци "Тигрова" су везани

за антитерористичка дејства у урбаним срединама, решавање талачких ситуација и ситуација са забарикадираним опасним лицима, хапшење и привођење опасних криминалаца и криминалних група, пружање помоћи у борби против организованог криминала, обезбеђење ВИП личности, спасилачке операције и друго. Јединицу "Тигрови", која у свом саставу има Команду, три Оперативне групе, Тим за праћење и осматрање, Тим за преговоре и Групу за планирање, контролу и подршку, чини укупно око 100 високообучених припадника.

Полемике у македонској и међународној јавности око употребе специјалних јединица МУП-а Републике Македоније биле су присутне током кризе и оружаних сукоба у деловима те земље настањеним албанским живљем 2001. године. На мети критика посебно се налазио тадашњи министар унутрашњих послова Љубе Бошковски, који је оптуживан да је Јединицу за специјалне задатке "Тигрови" претворио у једнонационалну формацију која притом није испољила потребну ефикасност приликом антитерористичких дејстава против герилаца албанске ОНА у руралним подручјима Македоније. Још озбиљније контроверзе пратиле су деловање друге антитерористичке јединице - "Лавова", која је распуштена 2003. године.

Неки проблеми у функционисању обавештајних и безбедносних институција

Процес међународног признања Бивше Југословенске Републике Македоније, био је у дужем времену блокиран од стране Републике Грчке, чија је аргументација била да се коришћењем имена "Македонија" узурпирају грчки историјски називи и симболи. Грчка трговинска блокада нове државе је окончана 1995. године, а две земље су се сложиле да у предстојећем периоду нормализују међусобне односе и поред несагласности око назива БЈР, односно Република Македонија.

Безбедносно стање у тој држави озбиљно је дестабилизовано у јуну 2001. године, када је дошло до оружане побуне у подручјима настањеним албанским живљем.⁷ Сукоби између македонске војске и полиције и албанских сепаратиста, који су се водили на северу и западу државе, окончани су иницијативом НАТО пакта, чије су снаге надгледале успостављање примирја. По одредбама Охридског мировног споразума, потписаног 13.

⁷ Детаљније видети: Бабановски Иван, *ОНА – терористичка паравојска во Македонија*, Веда, Скопје, 2002, стр. 201-214.

августа 2001. године, македонске власти су се обавезале да албанској мањини осигурају већи степен културне аутономије и партиципације у државним структурама, док је албанска страна прихватила да се одрекне сепаратистичких захтева и да призна све македонске институције, као и да се разоружа и да целокупно наоружање преда контингенту НАТО.

У међувремену су озбиљне контроверзе пратиле и деловање антитерористичке јединице ”Лавова“. Расположиви подаци указују да су ”Лавови“ основани 2001. године као паравојна ултранационалистичка формација тадашњег вођства ВМРО. Та јединица, формирана у току међуетничког сукоба у земљи, а коју су чинили само етнички Македонци, у почетку борбених дејстава је углавном коришћена за обезбеђивање македонских села. ”Лавови“ су накнадно легализовани подзаконским актом од 2. новембра 2001. године, којим су устројени као антитерористичка јединица Министарства унутрашњих послова.

Наиме, око 1.000 припадника ”Лавова” је 23. и 24. јануара 2003. године блокирало магистрални пут Скопље-Приштина код граничног прелаза Блаце. Њихов протест, који је претио да прерасте у оружани сукоб са македонском полицијом, уследио је после вишемесечне неизвесности у погледу будућности ове јединице, пошто је дотадашња владајућа странка ВРМО-ДПМНЕ изгубила власт на одржаним парламентарним изборима. Нова македонска влада је 29.01.2003. године донела одлуку о распуштању јединице ”Лавови“. Од 1.200 њених припадника, око 600 је задржано у радном односу у МУП-у Републике Македоније, док су остали, с образложењем да не испуњавају услове за рад у полицији, отпуштени.

У Републици Македонији су се, према споразуму са Владом те земље, у својству посматрача и консултанта македонских полицијских снага, налазиле полицијске мисије Европске уније ”*Proxima*“ (од 2003. до краја 2005. године) и Саветодавни тим *EUPAT*, чији је мандат истекао у јуну 2006. године. Наведене мисије су пружале помоћ у реформама безбедносног сектора у Македонији, које су биле у застоју током кризних догађаја 2001. године у деловима земље са већинским албанским становништвом.

У марту 2005. године, Хашки трибунал је подигао оптужницу против бившег министра унутрашњих послова Љубе Бошковског и Јохана Тарчуловског због ратних злочина над Албанцима током 2001. године. На терет им је стављен напад на село Љуботен, у коме је убијено седам лица албанске националности, најмање 14 кућа спаљено, док је више од стотину албанских мештана било заробљено, премлаћивано и изложено психичкој тортури. У оптужници је наведено да је злочине починила полицијска јединица под

командом Тарчуловског, док је Бошковски, као министар унутрашњих послова Републике Македоније контролисао полицијске снаге. Судско веће Трибунала је у јулу 2008. године ослободило Љубета Бошковског оптужби за злочине над албанским цивилима током полицијске акције у селу Љуботен, док је саоптужени Јохан Тарчуловски осуђен на 12 година затвора.

У мају 2015. године извршена је одлучна антитерористичка акција у куманову, којом приликом је погинуло најмање 8 припадника македонске полиције и специјалних јединица и најмање 14 албанских терориста, док је више од 20 терориста ухапшено.

Најзад, у априлу 2016. године наступила је озбиљна политичка криза, чији је повод аболирање једног броја бивших функционера који су осуђени у афери неовлашћеног прислушкивања, која је у јавности ескалирала почетком 2015. године.

Закључак

Македонија је јужноевропска и балканска земља, која се граничи са Србијом и Црном Гором, Бугарском, Грчком и Албанијом. На 25.333 км² територије живи око 2.065.000 становника (66,5% Македонаца, 25,1% Албанаца, 3,5% Турака, 1,9% Рома, 1,2% Срба, 1,8% осталих). Према верском опредељењу православци чине 64,7%, а муслимани 33,3% житеља. Држава је административно подељена на 84 општине.

Према Уставу од 20. новембра 1991. године, Република Македонија је унитарна и парламентарна демократска држава. Уставним амандманима и Законом о децентрализацији из 2001. године ојачани су механизми заштите мањинских права у земљи. Шеф државе је председник Републике који, поред репрезентативних функција, има и надлежности у сфери одбране и безбедности. Вођење спољне и унутрашње политике земље поверено је Влади, чији избор врши парламент из редова најјаче странке, односно коалиције.

Паралелно са процесом међународног признања Македоније, која се 17. септембра 1991. године дефинитивно издвојила из састава СФРЈ, успостављао се и обавештајно-безбедносни систем те земље. У јуну 2001. године, дошло је до оружане побуне у деловима Македоније настањеним албанским живљем. Двомесечни сукоби су, уз ангажовање посредника из ЕУ и НАТО, окончани потписивањем Охридског мировног споразума 13. августа 2001. године. Спроведени ниво економских реформи омогућио је тој земљи закључивање Споразума о стабилизацији и придруживању Европској унији 2004. године. Дуготрајни спор са Републиком Грчком, међутим, и поред активног посредовања САД, до

сада није превазиђен, што је са последицу имало и одлагање пријема Македоније у НАТО на самиту ове организације у Букурешту, априла 2008. године.

Под утицајем процеса транзиције политичког система и државног апарата, обавештајно-безбедносни систем се у протеклих четврт века трансформисао, тако да га у овом тренутку чине: Обавештајна агенција, Војна служба за безбедност и обавештајни рад при Министарству одбране и Управа за безбедност и контраобавештајни рад при Министарству унутрашњих послова. У оквиру оружаних снага Републике Македоније постоје и специјалне антитерористичке јединице ("Шкорпиони", "Леопарди" и "Вукови") "Шкорпиони" су као елитна професионална јединица укључени у састав Прве пешадијске бригаде АРМ, која је формирана јуна 2002. године, док су "Леопарди" јединица за брзе интервенције 2. пешадијске бригаде. "Вукови" су формиран марта 1994. године, с тим што су се 1998. године прилагоди НАТО стандардима.

Литература

- Бабановски Иван, *ОНА – терористичка паравојска во Македонија*, Веда, Скопје, 2002.
- Вајагић Младен, *Ѕријунаџа и XXI веку: Савремени обавештајно-безбедносни системи*, Book&Marso, Београд, 2008.
- Бакрески Оливер, *Координација на безбедносниот сектор: Искуства и практики*, Филозофски факултет, Скопје, 2006.
- Батковски, Томе - *Великоалбанската игра во Македонија: Илегални здруженија – вооружени банди, организации и групи, создадени од позиците на албанскиот национализам во Македонија во периодот 1945–1987 година*, Мугри 21, Скопје, 1993.
- Милошевић Милан, *Систем државне безбедности*, Полицијска академија, Београд 2001.
- Пург Адам, „Интересни новини во македонскиот безбедносно-разузнавачки систем“, у: *Безбедност: ревија за криминалистика, криминологија и кривично право*, бр. 1–2/9, Скопје 1996, стр. 253–263.
- Савић А.; Бајагић М., *Безбедност света од тајности до јавности*, ВШУП, Београд, 2005.
- Трифонов Тодор, *Специјални служби на држави от Европа, Азия и Африка*, ФНМС, Софија 2007.

Доц.др Велемир Зекић

Интернационални Универзитет,Брчко,Босна и Херцеговина

Доц.др Цвијетин Живановић

Универзитет „Victoria International University „Мостар,Босна и Херцеговина

INTELLIGENCE AND SECURITY INSTITUTIONS OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA

Abstract: In parallel with the process of international recognition of Macedonia, which on September 17, 1991 definitively separated from the SFRY, the country's intelligence and security system was also being established. Under the influence of the process of transition of the political system and the state apparatus, that system has transformed in the past quarter of a century, so that at the moment it consists of: Intelligence Agency, Military Service for Security and Intelligence at the Ministry of Defense and Directorate for Security and Counterintelligence at the Ministry of Internal Affairs. In a broader sense, the mentioned system also includes the police forces of the Republic of Macedonia. The same applies to special (anti-terrorist) units, namely special units of the Army of the Republic of Macedonia, and anti-terrorist units within the Ministry of Internal Affairs.

Keywords: Republic of Macedonia, intelligence institutions, security services, police, special units

